Oversigt
over
det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs
Forhandlinger
og
dets Medlemmers Arbeider
fra 31 Mai 1826 til 31 Mai 1827.

Af
Professor *H. C. Örsted,*
Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Selskabets Secretair.

I afvigte Mödeaar har Döden berövet Selskabet sit Medlem, Prof. *Olufsen*, lige udmærket, som vittig og smagfuld Skribent, og som lærd og dybttænkende Kjender af Stats- og Landhuusholdningen.

Til indenlandsk Medlem er optaget:

Hr. *Hans Christian Lyngbye*, Sognepræst til Söborg og Gilleleie Menigheder i Sielland.

Til udenlandske Medlemmer:

Hr. Professor og Ridder *Christopher Hansteen* i Christiania.

Hr. *A. Fresnell*, Medlem af det Franske Instituts Videnskabers Academie.

Hr. *Nathanael Wallich*, Directeur af den botaniske Have i Calcutta.

Hr. Professor *Struve*, Directeur af Observatoriet i Dorpat.

Den physiske Classes Arbeider.

Undersögelserne over de Afvigelser fra den regelstemmende (normale) Tilstand, der forekomme i Menneskelegemets forskjellige

Organer, ere unægteligt vigtige for Lægekunsten, og love at före os til Kundskaber, der kunne höiligen bidrage til dens Sikkerhed. I vor Tidsalder ere betydelige Bidrag hertil samlede, og ethvert nyt maa være os velkomment, naar det kun, saaledes som det vi her have at anmælde, kommer fra Mænd, der nöie kjende den regelstemmende Tilstand af de Organer, de undersöge, og nöie vide at skjelne mellem de Forandringer og Afvigelser, der er en Fölge af Döden, eller ere medfödte, eller ved Sygdom frembragte. Det Bidrag, vi her anmælde, bestaaer i en Selskabet af Professor i Anatomien og Ridder *Schumacher* forelagt Række af Iagttagelser, over Nyrernes Afvigelser fra den regelstemmende Tilstand. Forf. holder sig kun til de Iagttagelser han selv har havt Leilighed til at gjöre, og som han oplyser ved Tegninger og Præparater, som bevares i Universitetets anatomiske Samling.

Forf. begynder med en nöiagtigere Bestemmelse af Nyrernes regelstemmende Tilstand, i Henseende til Leie, Störrelse, Vægt o. s. v., og gaaer derpaa over til dens afvigende Tilstande, saavel medfödte, som ved Sygdom foranledigede. Det ligger i Sagens Natur, at Iagttagelser af dette Slags ikke tilstæde et Udtog; de faae deres Værd ved Tilfældenes nöiagtige Beskrivelse, som Sagkyndige ville söge i Afhandlingen selv.

Det er bekjendt at Africas sydlige Pynt forener ikke allene en stor Mængde mærkelige, der isolerede Planteformer, men og at adskillige Slægter fremtræde der med mangfoldige Arter. Dette er ikke blot Tilfældet med de fuldkomnere Planter; ogsaa Hydrophyternes Familie forekommer i det Hav, som omgiver det gode Haabs Forbierg, baade med mange Arter og med heel synderlige Former. Een af de störste og mærkeligste er *Fucus buccinalis Lin.* (*Laminaria buccinalis Agardh*) og paafaldende er det, at, uagtet denne baade i Störrelse og Form maae tildrage de Reisen-

des Opmærksomhed og uagtet den paa Höiden af Cap forekommer i stor Mængde, har dog fuldstændige Exemplarer deraf været saa stor en Sjeldenhed i Europa, at de förste Algologer ikke engang have seet den. Da Prof. og Ridder *Hornemann* var saa heldig ved den danske Pharmaceut *Eklond*, som opholder sig i Capstaden, at erholde meget gode Exemplarer af denne Tangart, troede han at burde gjöre Botanikerne bekjendte med dens fulde Udvikling og meddeelte derfor Selskabet en fuldstændig Beskrivelse af den tilligemed en Afbildning, som forestiller et fuldstændigt Exemplar i formindsket Störrelse, tilligemed en forstörret Fremstillelse af de Dele som han antager for Frugt. Efter Hr. *Eklonds* Undersögelser indeholder den en större Mængde Jodine, end nogen af de europæiske Tangarter.

Af samme Selskabets Medlem blev en Beskrivelse over de i det 32 Hefte af *Flora danica* afbildede nye eller sjeldne Planter meddeelt. Af disse udmærke sig især *Arabis Holböllii,* opdaget af Hr. Captainlieutenant *Holböll* i det nordvestlige Grönland, *Carex Lyngbyei*, en ligeledes nye Art, som Hr. Pastor *Lyngbye* opdagede paa Færöerne, *Cystoseira fibrosa Ag.*, som Hr. Professor *Nolte* fandt paa Vestkysten af Hertugdömmet Slesvig, samt en mærkelig Afart af *Laminaria esculenta Ag.* fundet af Samme. Disse sidste ere nye for den danske *Flora*. Af Svampe findes i dette Hefte 11 Arter, som ikke forhen vare afbildede, og hvoraf de fleste ere opdagede af Hr. Professor *Schumacher*. Hele Heftet indeholder Figurer af 81 forskjellige Plantearter, hvoraf 30 höre til de *Cotyledone* og 51 til de *Acotyledone*. Af hine ere 12 og af disse 18 nye for Danmark. Som Indledning til Afhandlingen, gav Forfatteren en Udsigt over de Reiser, som af Udgiverne *Oeder*, *Müller*, *Vahl* og *Hornemann* vare, paa Kongelig Bekostning, foretagne til Værkets Fremme.

Professor *Jacobson* har forelagt Selskabet Fortsættelserne af sine Bidrag til Blöddyrenes Anatomie og Physiologie.

Efterat have fremsat i en foregaaende Afhandling sine Tvivl imod den almindeligt antagne Mening om Dammuslingens Udvikling, söger han nu at oplyse Samme med de Iagttagelser og Undersögelser, som han har gjort ved *Cykladen* (*Cyclas cornea*) en liden Musling der hyppigt forekommer i vore Damme.

Uagtet Dyrets Lidenhed har Forf. dog kunnet undersöge og beskrive de fleste af dets Organer, blandt hvilke det indre Gjellepar og Æggestokkene udmærke sig ved en særegen Bygning.

Cykladen har, som alle övrige Muslingsarter, 2 Par Gjeller. Det indre Par udmærker sig derved, at det rager langt frem for det ydre. Denne Störrelse er kun tilsyneladende; thi den egentlige Gjelle staaer i en forholdspassende Störrelse mod den ydre; men istedetfor at være fæstet tæt op til Muslingens Legeme, forlænger sig det ydre Blad af de Hinder, hvoraf den bestaaer, og fæster den til det sædvanlige Sted. Det indre Blad danner ligeledes en saadan Forlængelse, dog uden at fæste sig til Legemet. Derved dannes, istedet for en liden og smal Gjellecanal, en stor, sækformig Huulhed, ved hvis nedre Deel Gjellen er fæstet.

Den halvmaaneformige Aabning af denne Huulhed ligger tæt op mod Dyrets Underliv.

Æggestokkene ligge i Dyrets Underliv paa hver sin Side af Tarmcanalen, og bestaae af yderst smaa cylindriske Sække.

Er Dyret befrugtet, forstörre disse Cylindre sig, fremvoxe og antage en pæreformig Skikkelse; de træde da ud af Underlivet og ere kun ved en liden Stilk fæstede til Samme.

Ved saaledes at fremvoxe, træde de ind i den foromtalte sækformige Udvidelse af det indre Gjellepars Canal.

I disse pæreformige Legemer er det, at Fostret udvikles. Tid efter anden brister en saadan Sæk og en yderst liden Musling fremkommer, der ved en fiin Traad hænger fast ved den.

Denne liden Musling, som allerede ligner Moderdyret, opholder sig i nogen Tid i denne sækformige Udvidelse af Gjellecanalen; den voxer meget hurtigt, og inden kort Tid opnaaer den Störrelsen af en Lindse.

Nu forlader det Moderdyret, for selv at söge sig Næring.

Som Resultat af denne Undersögelse fremsætter Prof. *Jacobson* Fölgende:

1) Blandt de toskallede Muslinger (*Mollusca bivalvia s. acephala*) gives der nogle, som föde levende Unger, nemlig *Cykladerne*.

2) Ungerne ligne i en meget tidlig Periode Moderdyret.

3) Foden hos Samme er, i Forhold til Dyret, stor.

4) Underlivet er ei aabent eller spaltet.

5) De voxe meget hurtigt.

6) Skallerne indeholde i den förste Tid kun yderst lidet Kalkjord.

Forfatteren benytter disse Resultater som nye Beviis for sin Mening, at de smaa Dyr, der findes i Dammuslingens Gjeller, ere Snyltedyr og ei Muslingens Unger.

Professor *Jacobson* har ligeledes givet et Bidrag til Læren om Indvoldsormene.

Disse mærkværdige Dyr, der af Naturen ere bestemte til at leve i andre Dyrs Legemer, have i vore Tider været en vigtig Gjenstand for Naturforskerens og Lægens Undersögelser, og siden *Linnée's* Tid har ingen Deel af Zoologien gjort saa betydelige Fremskridt.

Hos Pattedyr, Fugle, Krybdyr og Fiske finder man Indvoldsorme i forskjellige Dele af Legemet; hos flere Insecter ere de

opdagede. Men kun hos et Par af Blöddyrene har man hidtil fundet disse Snyltedyr.

Ved sine Undersögelser af Dammuslingen har Prof. *J.* opdaget i disse Dyr *fire* forskjellige Arter af Indvoldsorme, hvoraf han beskriver *tvende.* De ere alle microscopiske. Den ene er en Art *Ikte* (*Distoma*). Den har alle Characterer af denne Slægt; den er cylindrisk, fortil conisk, bagtil afrundet. Ved den forreste Ende findes en liden Aabning, under denne, længere ned paa Legemet, sees en större eller den egentlige Sugeaabning. Dyret kan ved at bevæge sig, ved at forlænge den forreste Deel, ved at aabne eller sammentrække sine Aabninger, antage forskjellige Skikkelser, ligesom man seer det ved flere Iktearter.

Den anden Art udmærker sig ved en særegen Organisation, hvortil intet Lignende findes hos nogen anden Helminte.

Legemet er kölledannet; bredest fortil, hvor tvende kugelformige Legemer findes. Fra enhver af disse udgaaer paa den ydre Side et langt cylindrisk Organ, hvis frie Ende er noget tilspidset. Disse Organer, der som oftest ere længere end Dyrets Legeme, ere enten gjennemsigtige eller fyldte med en mörk Masse, hænge langs ad Legemet, eller ere spiralformigt oprullede.

Dyret er noget större end det foregaaende.

Til Kundskaben om de Forandringer der foregaae i vor Luftkreds, deres Udstrækning og Meteorernes gjensidige Forhold, vilde Sammenligninger af Luftens Tilstand paa mange Steder og i en betydelig Deel af Jordkloden være meget hensigtspassende, selv om de kun indsluttede enkelte Dage. Doctor *Brewster* i Edinburgh har derfor flere Gange opmuntret Meteorologerne i og uden for Storbrittanien at anstille nöiagtige og ofte gjentagne Iagttagelser

paa enkelte af ham berammede Dage. Blandt de af ham saaledes valgte Dage var den 15de Januar 1827, — og Hændelsen vilde at saavel denne Dag som især den næstforegaaende 14de Januar i meteorologisk Henseende hörte til de meest mærkværdige, hvorved de fra mange Steder til ham indsendte Beretninger end mere ville vinde i Interesse. *Brewsters* Opmuntring, forenet med de mærkelige meteoriske Begivenheder, foranledigede at der ogsaa i Kjöbenhavn og paa flere Steder i Danmark i de nævnte Dage blev anstillet flere Iagttagelser end ellers; i Kjöbenhavn for störste Delen hver halve Time. Hoved-Resultaterne af disse i Danmark anstillede Iagttagelser har Prof. *Schouw* forelagt Vidensk. Selskab, og de ere fornemmeligen fölgende. Det var især Barometerets overordentlige Falden den 14de og dets hurtige Stigen d. 15de som fortjener Opmærksomhed. Den laveste Stand indtraf i Kjöbenhavn omtrent Kl. 10 om Aftenen; — tre nöiagtige Barometre paa forskjellige Steder i Byen gave, reducerede til Havets Niveau og til 0° R. 26″ 4‴,96, 26″ 5‴,22 og 26″ 5‴,74 Par. Maal. Forskjellerne hidröre deels fra oprindelig Uovereensstemmelse i Instrumenterne, deels fra lidt Uovereensstemmelse i Tiden. Hvis Middelstanden ved Havet sættes til 28″ - 1‴,15 (ved 0° R.) saa var Barometrets ovennævnte *minimum*, efter den förste af de 3 Iagttagelser, 20‴,19 under samme; men dette er den laveste Stand der nogensinde er optegnet i Kjöbenhavn. Den lave Stand d. 4de Febr. 1825 som indtil da var den laveste man kjendte, var 18‴,49 under Middelstanden. Efter 16 Aars Iagttagelser er Middelafvigelsen under den almindelige for Januar Maaned kun 9‴,09. I Apenrade faldt Barometret ikke saa dybt, nemlig kun til 26″ 8‴,08, som er 16‴,70 under den almindelige Middelstand; lavere faldt det der den 25 Decbr. 1821 nemlig til 17‴,16 under Middelstanden; *Minimum* d. 14 Januar indtraf tidligere i Apenrade end i Kjöbenhavn, nemlig

mellem Kl. 7 og 9, og rimeligviis nær ved Kl. 7. Barometret steeg efter Kl. 10 i Kjöbenhavn meget hurtigere end det faldt för samme Tidspunkt. Fra Kl. 11–45′ f. M. til Kl. 10 e. M. (d. 14de Januar) i 10 Timer faldt det 7‴,05; i de næste 10 Timer til Kl. 8 f. M. (d. 15de) steeg det 12‴,31; hurtigst steeg det fra Kl. 11–12 e. M. (d. 14de) nemlig 3‴,46. Medens Barometret faldt var Vinden SV.; medens det steeg NV. og N., og Overgangspunktet fra Faldet til Stigen faldt, som det synes, netop sammen med Forandringen af Vindens Retning. Det var Storm d. 14de samt d. 15de om Formiddagen. Da nu derhos *minimum* indtraf tidligere i Apenrade, omtrent i SV. for Kjöbenhavn (ligesom det var Tilfældet med det dybe Barometerfald d. 25 Decbr. 1821), saa vinder derved den Mening nye Styrke, at den nærmeste Aarsag til voldsomme Barometer Forandringer maa söges i Vindens forandrede Retning og Styrke. Medens Barometeret faldt og Vinden var sydlig, var Havet lavt, det var Töveir og der faldt særdeles megen Regn; i botanisk Have d. 14de Januar 10‴,23 P. L.; og paa nogle Steder lynede det. Da Vinden vendte sig og blev nordlig, steeg Havet til en betydelig Höide (39 d. T. over Middelstanden), det blev Frostveir og nogen Snee faldt i Overgangsperioden.

Naar Dr. *Brewster* bekjendtgjör alle til ham indkomne Beretninger vil man erholde en fuldstændigere Oplysning om dette mærkelige Barometerfald.

Dr. *G. Forchhammer* har forelagt Selskabet nogle Bemærkninger over et nyt chemisk Prövemiddel paa Platin, som er det salpetersure Quiksölvforilte. Det oplöselige Tvechlore af Platin forvandles herved öieblikkelig til Platinforchlore, af en mörk orange Farve, og bundfældes tillige med Quiksölvforchlore; $\frac{1}{100000}$ Platinsalmiak, oplöst i Vand, giver endnu öieblikligen en stærk guul Farvning og snart et Bundfald; $\frac{1}{200000}$ af samme Salt oplöst, bliver endnu

tydeligt guult efter faa Minuters Forlöb. Er Saltsyre tilstede i stort Overskud, saa er Bundfaldet fuldkomment hvidt, i det Öieblik det danner sig, men sætter man til en Oplösning, som indeholder 1 Deel Platinsalmiak, 300 Dele Saltsyre og 100000 Dele Vand, en eneste Draabe af en mættet Oplösning af Salpetersuurt Quiksölvforilte, og koger Vædsken, saa bliver Bundfaldet graabrunt og efterlader Platin ved Glödningen. Er Salpetersyre stærkt overveiende, saa kan endnu opdages $\frac{1}{1000000}$ Deel, naar der kun ikke er megen Saltsyre i Oplösningen, thi den taaler ikke at koges. Er baade Saltsyre og Salpetersyre i Overskud tilstede, saa maa man bortskaffe Salpetersyren ved Afdampning. Forfatteren haabede ved Hjelp af dette fine Prövemiddel at opdage Platin i flere Forbindelser, hvor man hidindtil ikke har fundet det; især i den med Jernforilte gjennemtrængte skandinaviske Grönsteen; men hidindtil har han ikke været saa heldig at opdage Spoer deraf.

Samme Medlem har meddeelt Selskabet en Fortsættelse af sine tidligere geognostiske Undersögelser, der indbefatter Rügen, Lüneburg, Segeberg og Sylt.

Rügens to Kridtpartier paa Jasmund og Wittow vise begge to samme Character som Möen, dog er Jasmunds Klint mindre tydeligt sammenschichtet med Rullesteensdannelsen end Möen, derimod er Arcona's Forbjerg, en stor Kridtklippe, meget tydeligen indlagt i Rullesteens-Leer. Da Arconas Kridt er det höieste Punct i Omegnen, saa falder den Indvendning bort, at Styrtninger kunde have foranlediget et Leiringsforhold, som saa lidet stemmer med de almindeligt antagne Ideer. Rügens fortreffelige Localbeskriver *Grümbke* har ogsaa beskrevet disse Forhold meget tydeligt.

Halvöen Mönchsgut indeholder intet Kridt, men Glimmer-Sand, blaat og guult Leer og guult Sand i Partier, der snart ere

aldeles frie for Rullestene snart overlæssede med samme. Et Brunkul Lag forekommer med store Rullestene af Granit. Ved Foden af Leer- og Sandklitterne forekommer meget hyppigen hærdnet Leermergel og Sandsteen i Stykker fulde af Forsteninger. De ere overensstemmende med de berömte af *v. Schlotheim* beskrevne Forsteninger fra Sternberg i Meklenburg. Da, naar vi fraregne Kalken, disse hærdnede Stene stemme overens med de löse Masser i Bakkerne, ved hvis Fod hine forekomme, saa er det sandsynligt at de ikkun skylde deres Fasthed den ved Muslingskallerne tilveiebragte Kalk, og at hine tertiære Forsteninger staae i samme Forhold til Rügens Kridt, som Ceritkalken til Stevensklints Corallitkalk.

Hoffmann har paa ny henvendt Geognosternes Opmærksomhed paa Lüneburg og Segeberg. Han finder ved Lüneburg ældre Gips, Rauchwakke, broget Sandsteen, Kridt og Bruunkulformation. Forfatteren beviser at *Hoffmanns* Rauchwacke findes imellem Gipsen ved Schildstein og Kalkbjerget, paa Gipsen i Aschenkule og tilsidst i Leret, som ledsager hans brogede Sandsteen, den characteriseres især ved smaae Arragonitkrystaller. Forfatteren betragter det hvidröde Kridt ved Lüneburg som en umiddelbar Udvikling af det röde Leer, og tilsidst anseer han det bituminöse Leerlag med Forsteninger for identisk med Londonclay, og er af den Mening at Gips, Kalk, Leer, Kridt og Londonclay ere Udviklinger af Rullesteenssamdanningen.

Segebergs Analogie med Lüneburg beroer ikke blot paa dens isolerede Stilling i den store nordtydske Slette og paa Boraciternes Forekomst i begge, men Forfatteren beviser at Udviklingsfölgen og Udviklingsretningen er den samme, at Anhydritgipsen er paa begge Steder det ældste Lag, at Selenitgipsen det andet og at der ved Segeberg ligesaa godt forekommer Kalksteen som ved Lüneburg, omendskjöndt de hidindtil ikkun ere opdagede i löse

Stykker. Segebergs Gips er gjennemskaaren ved en Mængde tynde Lag og Gange af guult Rullesteensleer. Ja paa Sydsiden har en Stolle blottet et Conglomerat af Leer og Gips af betydelig Mægtighed, der synes at falde ind under Gipsbjergets Hovedmasse og i det mindste tildeels, er bedækket med fast Gips. Denne geognostiske Forbindelse med Rullesteenssamdanningen, omendskjöndt den ogsaa kan forklares paa anden Maade, forenet med Ravets Forekomst i Gipsen ved Segeberg, anseer Forfatteren vigtig for, at understötte sin med Hensyn til Lüneburg allerede yttrede Mening, som endnu finder en ny Bekræftelse ved de mange Saltkilder, der liig den Oldesloer overalt fremvælde af det baltiske Rullesteensterrain.

Paa Bornhövder Hede, ikke langt fra Landsbyen Bornhövd, opdagede Forfatteren et Muslinglag, som for störste Delen bestaaer af Dyrlevninger, hvis Analoger endnu leve i vore Have. *Turbo rudis*, *Buccinum undatum* ere de hyppigste; der forekommer en *Ostrea* forskjellig fra vores. Stedet hvor de findes er sikkert 150 Fod over Havets nærværende Vandspeil, og det Hele hentyder paa en Revolution i en forholdsviis meget sildigere Tid.

Öen Sylt ved Slesvigs Vestkyst, er af de faa Levninger af den Deel af Fastlandet, som i de sidste 2000 Aar har været underkastet saa frygtelige Ödelæggelser. Den skylder ligesom Helgoland ikkun sin Vedligeholdelse til den fastere Kjerne, som den indeholder, frem for Naboeegnene. De Dannelser som Forfatteren især har undersögt findes paa begge Sider af Byen Keitum og bestaae i Sandsteen, Quarz-Conglomerat, Kaolin-Sand, Phosphorsuurt Jern, Alunjord, graat Leer med Bruunkul og Mergelkalk. Det er især i Morsum Kliff, sydlig fra Keitum, hvor disse Dannelser findes udviklede. Alle Lag stryge paralelle og ere tydeligen schichtede, de vestligste Lag falde med en Vinkel af 80°

imod Ö., men længere hen imod Ö. aftager Faldvinkelen, og er i de östligste ikkun 15 til 20°. Strygningslinien er uforandret NNV. og SSO. Sandstenen og Quarzconglomeratet have phosphorsuurt Jern til Bindemiddel, hvilket ogsaa hyppigen er adskildt; Kaolinsandet bestaaer af Quarz og Porcelainjord. Mergelkalken danner tynde underordnede Lag i det graa Leer, ligesom Septaria i Londonclay. Alle enkelte Leed afvexle, men forholdsviis er Kaolinsandet det ældere Leed i Gruppen, og Leerlagene de yngere.

Forsteninger före ikkun Sandsteen og Conglomerat, graat Leer og Kalksteen; aldeles forsteningsfrie ere Kaolin-Sand og Alunjord. Forsteningerne ere tildeels forskjellige efter Lagenes chemiske Beskaffenhed. — Det graa Leer förer de samme Forsteninger som det bituminöse Leer fra Lüneburg, det förer enkelte Stykker Bruunkul tildeels med Pholader i, og Kalklag som hiint. Forsteningerne ere *Fusus*, *Cerithium*, *Natica*, *Pholas*, *Arca*, *Citherea*, og stemme tildeels med Forsteningerne fra Sternberg.

Alle Kali eller Natrum holdige Mineralier mangle absolut i denne hele Danning, men Kaolinen indeholder Phosphorsyre og Jernet er der stedse forbundet dermed. Forfatteren anseer det Hele som en ved Phosphorsyre oplöst, adskildt Masse af Rullesteene, Sand og Leer, hvis Feldspath er bleven til Kaolin, hvis Hornblænde og Glimmer er forvandlet til phosphorsuurt Jern og Leer.

Professor *Örsted*, Ridder og Dannebrogsmand, har i sidste Aar fortsat sine Forsög over Legemernes Sammentrykning, hvortil Selskabet havde bevilliget Udgivterne. Han har deels udtænkt nye Redskaber til Vandets Sammentrykning ved store Kræfter, deels endnu givet det Redskab, hvormed Forsögene udföres adskillige Forbedringer. Alt dette kan ikke beqvemt forklares uden Tegning; men vil snart meddeles i Selskabets Skrifter. Det vil være nok, her at anföre de vigtigste Resultater. Vandets Sammentryk-

kelighed er ikke lige ved alle Varmegrader. *Canton* havde allerede fundet, at Vandets Sammentrykning er störst ved de laveste Varmegrader. De Vanskeligheder, han havde at overvinde, ved den af ham brugte Fremgangsmaade, havde givet megen Anledning til Tvivl, som nu aldeles hæves. Vandets Sammentrykning er ved o° henimod 50 Milliondele, for en Atmosphæres Tryk, regnet til 336 Pariser Linie Qviksölvhöide. Ved 10° C. er den allerede formindsket indtil 45 Milliondele; men endnu ved höiere Varmegrader, saa vidt man har kundet forfölge Forsögene, nemlig op til 30° C. aftager bestandig Sammentrykkeligheden, som Varmen stiger. Ved höiere Tryk, forholde sig Sammentrykningerne endnu meget nær som de sammentrykkende Kræfter. Forsögene gaae indtil 68 Atmosphærer. De Afvigelser som *Perkins* ved sine meget store Forsög havde faaet fra Forf's, synes at hidröre derfra, at hiin har brugt Stöd, denne jevnt Tryk, til Sammentrykningerne. Quiksölvets Sammentrykning er ved mange overenstemmende Forsög bleven bestemt til omtrent 1¾ Milliondele for een Atmosphæres Tryk. Foruden disse er Sammentrykningen af Æther, Viinaand, adskillige Saltoplösninger, og fortyndede Syrer, bleven bestemt. Glassets Sammentrykning er bleven befundet saa ringe, at den ikke kan have nogen mærkelig Indflydelse paa Udfaldet af Forsögene over Vandets Sammentrykning. Ved disse sidste Forsög ere nogle Særsyn fundne, som endnu nöiere efterspores.

Samme Forf. har meddeelt Selskabet, at man kan bruge den electromagnetiske Multiplicator, til Sölvprövning. Det var let, af Sagens Natur at indsee Muligheden heraf; da enhver Ulighed i Metallets Natur, maatte give Anledning til en galvanisk Virkning. Det kom nu kun an paa at undersöge, om denne Virkning var saa stor, at man derved kunde opdage smaa Uligheder i Sölvets Reenhed. For at pröve dette, forfærdigedes Sölvstrimler af alle

Lödigheder fra 1 til 16, og nogle hvis Lödigheder dannede Mellemtrin, mellem enkelte af hine, f. E. Strimler til $12\frac{2}{3}$, $13\frac{2}{3}$ Lödighed. Naar man brugte vandholdig Saltsyre (Chlorbrintevand) som flydende Leder, gave ikke alene to Metalstykker, hvis Lödighed afveeg 1, men endog saadanne, hvis Lödighed afveeg $\frac{1}{3}$ Lod eller 6 Green, adskillige Graders Udslag paa Multiplicatoren; saa at man, ved dette Middel, med Sikkerhed kan kjende en Forskjel af $\frac{1}{100}$, ja vel af Mindre, Kobberhold i Sölvet. Naar man pröver de samme Sölvstrimler med forskjellige flydende Ledere, erholder man derved endnu adskillige vigtige Oplysninger. Har man udfundet en Sölvstrimmel af bekjendt Legering, der giver liden eller ingen Virkning med en given Sölvpröve, og man derpaa finder at Multiplicatoren ikke mere giver samme Udfald, naar man bruger en Kalioplösning til flydende Leder, men at Viseren nu slaaer ud til samme Side, som om man satte en mindre ædel Sölvpröve i den forriges Sted, saa kan man slutte, at Pröven har enten indeholdt Messing eller Arsenik. I sidste Tilfælde er Afvigelsen overmaade stor, som om man havde taget et ganske andet Metal; i förste er den dog saa stor som om Sölvet havde et Par Graders mindre Lödighed end det virkelig har. Ved Saltsyre som Leder viser det messingholdige Sölv sig bedre end det skulde. Denne nye Prövemaade overgaaer da langt Probeerstenen, og fordrer ikke et saa övet Öie som denne; imidlertid fordrer den dog megen Forsigtighed. Overfladerne maa være meget rene, ikke ulige af Politur, men helst begge vel afgnedne med Pimpsteen. Overfladerne, som bringes i Beröring med Vædsken, maa være lige store m. m. Kun en udförlig Beskrivelse vil sætte en med Experimenteerkunsten ubekjendt Metalarbeider istand til med Sikkerhed at bruge denne Prövemaade.

Det er bekjendt at Kirketaarne lide Meget ved Klokkernes

Ringning, især naar Klokkerne ere meget store. Tænker man sig en Masse af 10000 eller flere Pund svinge frem og tilbage i et Taarn, saa vil man let indsee, at dette derved maa udsættes for voldsomme Rystelser. Man har derfor ogsaa i lang Tid været betænkt paa at bringe Klokkerne til at give den behörige Lyd, uden at lade dem svinge. I Rusland, hvor man har gjort sig Umage for at have store Klokker, nöies man med at ringe Klokkens Knebel; hvilket dog synes at give en meget ufuldkommen Klang. I Midten af forrige Aarhundrede bekjendtgjordes i Tydskland adskillige Maader at ringe Klokker, uden at lade disse selv gjöre Sving. Disse Maader bestode alle i, at slaae Klokken med en Hammer eller Knebel, der sættes i Bevægelse ved en Maskine, saaledes at Slagenes Hurtighed ganske beroede paa den Ringende. Ved alle disse Fremgangsmaader skeer det ordentligviis, at Slagene ikke fölge regelret paa hinanden, og at Knebelen eller Hammeren, ved hvert Slag, bliver en kort, for vore Sandser rigtignok umærkelig Tid i Beröring med Klokken, og dæmper derved det meste af Lyden. En Deel af disse Feil havde en opfindelsesriig dansk Smed *Svendsen* undgaaet, ved et af ham udtænkt Maskinerie; men ogsaa denne Maskine var sammensat, og dens Virkning beroede ikke paa det frie Svings Love. I Anledning af den nye 8000 Pund vægtige Klokke, der skal ophænges i Frue Kirke, har Prof. *Örsted* gjort et Forsög til at hæve disse Vanskeligheder. Det kom nemlig ganske an paa at give den Hammer, der skal bringe Klokken til at lyde, et frit Sving, det vil sige et Sving, der fornemmeligen beroede paa den Kraft, hvormed et ophængt Legem svinges, naar man giver det et Anstöd; det maatte da iövrigt være ligemeget, om Klokken löb mod Hammeren, eller Hammeren mod Klokken.

Han opnaaede dette ved at ophænge en Ramme, hvis överste Deel kunde dreie sig om en Axel, uden om Klokken, og i den

underste Deel af denne Ramme at anbringe en opstigende Hammer, som ved hvert Sving af Rammen giver Klokken et Slag. Den Klang, som en Klokke paa denne Maade giver, kan ikke skjelnes fra den en Klokke giver ved sædvanlig Ringning; og man kan, ved Anvendelsen af den nye Maade, nöies med een Mand, hvor man för ofte maatte bruge 12 eller flere. Man kan give Ringningen al den Langsomhed man vil, ved at give de lodrette Dele af Rammen den behörige Længde. Det vil heller ikke være vanskeligt at anbringe saadanne Forandringer ved Rammen, at man kunde faae langsommere eller hurtigere Ringning, efter Omstændighederne.

Med denne Forbedring af Ringningen ville adskillige Forbedringer ved Klokkerne lade sig anbringe; maaskee endog deres Skikkelse lade sig saaledes forandre, at man erholdt samme Klang af en langt mindre Metalmasse.

Forf. har formodet, at den her fremsatte simple Tanke maatte ofte være faldet Andre ind, han har imidlertid ikke, hverken ved Eftersögen eller Efterspörgsel kundet bringe i Erfaring, at man virkelig har havt den.

Philosophisk Classe.

H. Hr. Dr. Theol. *Mynster*, Ridder og Dannebrogsmand, har forelagt Selskabet en Afhandling *om Drivterne*, som dog ikke havde den Bestemmelse at fremsætte en fuldstændig Lære om denne Gienstand, men kun at levere Bidrag dertil.

Den af et Væsens Natur fremgaaeede Tilskyndelse til Virksomhed kaldes *Drivt*. Efter denne Definition antog Forfatteren, at der ikke kan tales om erhvervede og afledede Drifter, efterdi enhver Drivt er naturligen tilstede. Han meente ogsaa, at der ikke

med Grund kan giöres Forskiel mellem Drivter og Instincter, thi naar de sidste antages som blinde, de förste som bevidste, da er Forskiellen i det Væsens Beskaffenhed eller Tilstand, som har Drivten, ikke i Drivten selv, og den samme Drivt kan yttre sig bevidst eller ubevidst. Naar der tales om fiendske, ödelæggende Drivter, da er det ikke Drivten selv, der oprindeligen er ond, thi det Onde er ikke primitivt, men det er det i sig selv Gode, der forvendes til at blive ondt. Naar man endelig antager en Drivt til Bevægelse og en Drivt til Hvile, da er upaatvivleligen enhver Drivt bestemt til at fremkalde Virksomhed, og altsaa Bevægelse, og der kan ikke være nogen Drivt, som gaaer ud paa ad udslukke Livet. Men det, som uden Tvivl ligger til Grund for denne Destinction, er den aldeles rigtige Bemærkning, at Drivten deels gaaer ud paa Udvidelse, deels paa Nydelse, og i denne dobbelte Retning yttrer enhver Drivt sig, som er nedlagt i de levende Væsener.

Enhver Drivt forudsætter sin Gienstand, thi der er en saadan Overeensstemmelse i Naturen, at Drivten i et Væsen svarer til Det, som Væsenet kan og efter sin Bestemmelse skal finde. En Gienstand kan kun blive et Gode for et Væsen, naar det har en Drivt, som gaaer ud derpaa; altsaa er det ikke Nydelsen, som frembringer Drivten, men Nydelsen kunde ikke finde Sted, dersom der ikke var en Drivt tilstede, som söger Tilfredsstillelse. Menneskets Drivter gaae ud paa mangehaande Gienstande, som derved blive Goder for ham, og efter disse Goders forskiellige Dignitet kunne Menneskets Drivter inddeles.

De *sandselige Drivter* kunne henföres til Kiönsdrivten og Selvopholdelsesdrivten, af hvilke, som Kant bemærker, den förtse er tilstede for at vedligeholde Arten, den sidste for at vedligeholde Individuet; ved hiin udvider Naturen sig, ved denne söger

den at bestaae. Den Drivt til legemlig Bevægelse, som vi ofte blive vaer, er det physiske Livs almindelige Ytring, som endnu ikke har faaet nogen bestemt Retning, men hvori Livet vil nyde sig selv.

Ogsaa i Menneskets aandelige Væsen iagttage vi en saadan Drivt til Virksomhed i Almindelighed, hvori Kræfterne blot ville yttre sig, og blive sig selv bevidste, uden videre Hensigt. Men denne Virksomhed faaer sine Retninger ved bestemte *aandelige Drivter*, hvilke gaae ud paa saadanne höiere Goder, som Mennesket kan have for sig selv alene. Hertil hörer Kundskabsdrivten, som ikke er forskjellig fra den saakaldte Sandhedsdrivt, men vel fra Beskuelsesdrivten, thi det er ingenlnnde blot for at udvide vor Kundskab, at vi dvæle ved den samme Gienstand. Fremstillelsesdrivten yttrer sig ikke blot med Hensyn paa Andre, men der er en indre Tilskyndelse i os til at fremstille Tankerne og Billederne i vor Siel, om vi end ikke begiere at meddele dem til Andre. Denne Drivt kan udarte som Herskesyge, der kun vil taale de egne Ideer udförte; og naar den er uden Originalitet, da yttrer den sig som Efterlignelse, hvortil vi neppe kunne antage en egen Drivt. Frihedsdrivten er den aandelige Selvopholdelsesdrivt, og forsvarer den aandelige Individualitet; den er i sig selv en ædel Drivt, men behöver dog at ordnes og beherskes ved Retsdrivten. I Fölge den sidstnævnte Drivt tilegner Mennesket sig og forsvarer en Eiendom, eller en vis Kreds for sin Virken, Brugen og Nyden; men Retsdrivten kan udarte til Vrede og Hevngierrighed, ligesom Frihedsdrivten endog til Ödelæggelsesdrivt.

Den Lyst, som de sandselige Drivter forskaffe, kalde vi behagelig, og den, som de aandelige Drivter kunne skienke, kunne vi kalde tilfredsstillende. Men der er dog Det i Menneskets Væsen, som ikke tilfredsstilles selv ved disse höiere Nydelser, thi

Selskabsdrivter ere ogsaa hans Væsen indplantede. Meddelelsesdriven og Æresdrivten drage os til Menneskene i Almindelighed, men Kierlighedsdrivterne til bestemte Personer. Kierligheden er mangfoldig, og dens forskiellige Drivter tilfredsstilles ikke med den samme Nydelse; men de Nydelser, Kierlighedsdrivterne skienke, kalde vi salige. Dog er der endnu i al Kierlighed til Mennesker, endog den lykkeligste, et Savn, thi der er en Drivt nedlagt i Sielen, som intet Endeligt kan tilfredsstille, hvori Sielen higer tilbage mod sit Ophav, en Drivt mod Gud. Da nu enhver Drivt forudsætter sin Gienstand, saa bærer Mennesket i denne Drivt selv Forvisningen om, at Gud er; og ved denne Bemærkning troede Forfatteren, at det bekiendte Beviis for Guds Tilværelse af Folkeslagenes Overeensstemmelse paa den stringenteste Maade kunde fremstilles.

Men ogsaa enhver anden höiere Drivt i Mennesket finder ikke sin fulde Tilfredsstillelse paa Jorden, og alle disse Drivter samle sig derfor i een Længsel efter en fuldkommen indvortes og udvortes Tilstand, som med det christelige Udtryk kaldes Guds Rige. Ogsaa her maa Det forudsættes som virkeligt, hvad den Mennesket oprindeligen indplantede Længsel söger, som er Drivefieren til al Menneskeslægtens höiere Stræben.

Historisk Classe.

Hans Höiærværdighed Biskop *Münter*, Storkors af Dannebrogen, har forelæst Selskabet en Afhandling, der fremstillede Christinden i det hedenske Huus, en Skildring fra den förste Christne Kirkes Tider. Denne Afhandling berörer alle de forskjellige Forhold, som herved forekom; men Sagens Natur tillader intet Udtog.

Geheimelegationsraad og Ridder *Bröndsted* har forelagt Selskabet en Afhandling over en mærkværdig nær Palestrina funden Vase i *Collegio* St. Ignatii i Rom. Den er allerede kjendt af *Winckelmann*; og *Millin* har deraf optaget en Gruppe i sin *galérie mythologique* (Tab. VI.); men dens sande Beskaffenhed har været miskjendt, i Anledning af de Tilsætninger, den har faaet, af dem som have fundet den, og sögt at gjöre den mere mærkværdig. Vor Landsmand har opdaget disse Forfalskninger, og derved fremstillet den i sin oprindelige Beskaffenhed. Vasen er af Kobber, cylindrisk og forsynet med et Laag. Ukunstneriske Hænder have til Laaget föiet tre Figurer, som Greeb, og givet Vasen Födder. Disse Tilsætninger ere vel ikke nye Arbeider, men ere fra en anden og senere Tidsalder end Vasen selv. Vasen er prydet med indgravede Tegninger, der i en rundt om Karret gaaende Række af Fremstillinger, vise Argonautertoget og Dioskurernes Deeltagelse deri. Graveringen er forgyldt, eller indlagt med Guld. Forf. viser at det er meget sandsynligt at Tegningerne fremstille et berömt Malerie, hvormed en Tholos, en egen Art af Rundbygninger, i Nærheden af Findingstedet, indeni var prydet; saa at Vasen selv forestiller en Tholos, og paa sin Yderside har samme Malerier, som Tholos paa sin Inderside.

Ufuldstændigheden af dette Udtog maa undskyldes med Forfatterens Fraværelse, i hvis Hænder Afhandlingen endnu er.

Ordbogscommissionen

har fortsat Revisionen af Bogstavet R, og besörget Trykningen af Bogstavet P., hvilket snart vil forlade Pressen. Da Commissionens Formand befinder sig paa en Udenlandsreise, har man indbudt Hr. Professor *Kolderup-Rosenvinge* til at deeltage i Commissionens Arbeider, hvortil han ogsaa var villig.

Meteorologisk Committee.

Ved de Fremskridt Naturvidenskabens forskjellige Dele i vor Tidsalder have gjort, er Meteorologien bleven hævet til en höiere videnskabelig Rang, og opfordrer til en stor Kjede af Undersögelser. Vort Selskab har ikke været blandt de Sidste i at paaskjönne dette. Det udsatte for 5 Aar siden et Priisspörgsmaal over Veirligets Tilstand i Danmark, hvorved det fremkaldte en vigtig Afhandling. Det har nu i adskillige Aar laant til Videnskabsmænd, som vilde foretage sig meteorologiske Iagttagelser, de nödvendige Redskaber; saa at der nu ved dets Foranstaltning foretages Iagttagelser paa adskillige Steder i det egentlige Danmark, og i de meest fraliggende Dele af de Danske Stater: i Island, Grönland, de vestindiske Öer og Kysten af Guinea. For endnu at udvide sin Virksomhed for denne Gjenstand, har Selskabet udnævnt en meteorologisk Committee, bestaaende af Hs. Ex. Overhofmarschal *Hauch*, Professor *Örsted* og Professor *Schouw*.

Priisskrifter og Priisopgaver.

Over de af det Kongelige danske Videnskabernes Selskab udsatte Priisopgaver for forrige Aar vare ikkun indkomne to Afhandlinger, begge over den philosophiske Opgave. Selskabets Dom over disse er fölgende:

Til Besvarelse paa den philosophiske Classes Priisopgave for Aaret 1826: "En Udvikling og Bestemmelse af, hvori Mysticisme egentlig bestaaer," ere to Afhandlinger indkomne, begge i det tydske Sprog. Den ene med Motto: "Aberglaube und Mysticismus haben von jeher eine der wichtigsten und blutigsten Rollen

gespielt u. s. w." Den anden med Motto: "*Natura tota tantum vita.*" Da Selskabet i ingen af disse Afhandlinger finder nogen tilfredsstillende Udvikling af Opgavens Gjenstand, og der især savnes Afbenyttelse af de Bidrag til Opgavens Lösning, som Mysticismens Historie kunde afgive, saa har man ikke kunnet tilkjende nogen af dem Prisen.

For næste Aar udsætter Selskabet fölgende Priisopgaver:

A. *Fra den mathematiske Classe.*

Med Hensyn til alle Perturbationerne at bestemme den Bane, som Cometen af 1770 har beskrevet fra den 2den August 1770 indtil dens Indtrædelse i Jupiters Attractionssphære i Juni 1779, for saa nöiagtigt som muligt at undersöge, under hvilke Omstændigheder den indtraadte i denne Attractionssphære; dernæst at bestemme Cometens Bevægelse i denne Attractionssphære; og endeligen at angive Elementerne af den Bane i hvilken Cometen ved Udgangen af samme begyndte at fortsætte sin Bevægelse.

Omnium perturbationum ratione habita, primum orbitam Cometæ Anni 1770 *inde a* 2*do Aug.* 1770 *usque ad ipsius introitum in Jovis attractionis sphæram, ita exhibere, ut quam accuratissime cognoscantur conditiones, quibus eo pervenerit; deinde et motum cometæ, dum Jovis attractioni subjectus fuerit, et elementa orbitæ, quam ex hac attractione egressus describere inceperit, determinare.*

B. *Fra den physiske Classe.*

Hvilke ere de Modificationer, det lymphatiske System, i Henseende til dets Structur og Udbredelse, undergaaer hos de forskjellige Classer af Hvirveldyr.

Quænam sunt in diversis animalium vertebratorum classibus diversæ systematis lymphatici formæ, cum quoad structuram tum quoad distributionem?

C. *Fra den philosophiske Classe.*

Der viser sig hos enkelte Mennesker i fortrinlig Grad fiin Sands for Anstændighed i Adfærd og Handlemaade, som rigtigen kan betegnes ved Benævnelsen af "Sands for det Sömmelige" (*sensus decori*). Hos Flere synes den at fremstaae mindre skarpt og ligesom at ligge i Dvale, hos Mængden forfeiler den som oftest sit Maal, men hos Ingen, der har hævet sig over de förste Trin af menneskelig Cultur, mangler den aldeles.

Der spörges, hvorledes denne Sands rettest kan defineres? om den bör udledes af Sandsen for det Skjönne, eller af Sandsen for det Gode og Rette (den moralske Sands i Almindelighed)? eller om den, som uafhængig af disse, paa anden Maade bör udledes af den menneskelige Naturs Beskaffenhed?

Hvilket endog antages, bliver at forklare, hvori den eiendommelige Function af denne Sands bestaaer, at vise dens Sammenhæng med de forskjellige Apperceptionsmaader i Sjelen, at opstille Regler for dens Dannelse og Skjærpning, samt at oplyse, hvilken Nytte der af en saaledes uddannet Sands for det Sömmelige kan tilflyde de övrige Sjeleevner, og hvilket Bidrag den kan yde til det selskabelige Livs Forskjönnelse og Forædling?

Eminet in nonnullis hominibus, in compluribus hebetius operari videtur, in multis aberrat sæpenumero, sed in nemine ex primis culturæ incunabulis evoluto penitus deficit, sensus iste convenientiæ in habitu & ratione degendi, quem sensum decori apte vocari censemus.

Quæritur, quo modo sensus iste recte sit definiendus; num a sensu, quem vocamus pulchri, vel a sensu honesti rectique (sensu morali) sit derivandus, seu ab hisce sensibus seorsim habendus, aliaque ratione ex indole naturæ humanæ eliciendus sit?

Quiquid statuatur, exponendum est, quænam sit propria vis sensus decori, et quinam inter ipsum & ceteros appercep-

tionis humanæ modos nexus intercedat, denique quomodo conformandus excolendusque sit, et quidnam incrementi a sensu decori ita exculto ad ceteras animi vires, indeque ad vitæ humanæ commercium rectius instituendum redundare possit?

D. *Fra den historiske Classe.*

Fleere heldige Arbeider have viist, hvor vigtigt det er, at Oldtidsvidenskaben berigtiges og fuldstændiggjöres ved vel udförte Undersögelser om enkelte Folkestammers, Landes og Stæders Tilstand og Historie i Oldtiden. Selskabet anseer en saadaa Monographie over Arkadien for önskelig og udsætter derfor som Priisspörgsmaal: En saavidt muligt fuldstændig og nöiagtig Beskrivelse af Arkadiens og dets Beboeres Historie i Oldtiden. Navnligen önskes Oplysning om dette Lands physiske og klimatiske Beskaffenhed, samt dets Beboere igjennem Oldtidens forskjellige Tidsaldere, hvorved fortrinligen maae agtes paa dette Folks Sæder, Characteer og Forfatning. Endeligen önskes tillige, saavidt Kilderne tillade det, en nöiagtig Udvikling af Arkadernes religieuse Cultus, baade i dens Oprindelse og Udvikling, samt dens Forhold til det övrige Grækenlands Religionsvæsen.

Quum ex pluribus doctorum virorum scriptis constet, quanti sit, ut doctrina antiquitatis disquisitionibus bene institutis de conditione, rebus gestis, fortuna singularum gentium, terrarum, urbium emendetur perficiaturque, Societas nostra, accuratam Arcadiæ descriptionem gratam litterarum cultoribus utilemque futuram esse existimans, peritos antiquitatis invitat ad quæstionem, quæ sequitur, solvendam:

Desideratur descriptio, quantum fieri potest plena & accurata, Arcadiæ antiquæ ejusque incolarum. Rogantur, qui quæstionem hanc solvere velint, ut naturam regionis & coeli

accurate exponant, doceantque, qui fuerint in antiquitate Arcadiæ incolæ, qualesque horum mores, ingenium, conditio. Denique, quam fieri potest accuratissime, explicetur deorum apud Arcades cultus, quæ disquisitio ita instituenda est, ut ostendatur, quomodo hic deorum cultus et ortus sit & excultus, qua in re explicanda comparatio sacrorum Arcadiorum cum sacris ceterorum Græcorum, quatenus ratio quæstionis postulet, suscipienda est.

Endvidere udsættes:

1. *For det Thottiske Legat.*

Farvning med Krap udfalder som bekjendt meget forskjelligt med forskjellige Behandlingsmaader. Af Adskillige angives Maader, hvorpaa Uldent og andre Arter af Töi kunne erholde ved Hjelp af dette Material, ved almindelig Farvning (om Trykfarvning og det saakaldte Tyrkiskrödt er ikke Talen) en langt renere og livligere Farve end den sædvanlige, ja bringes det egentlige Höiröde meget nær. Men adskillige af disse Angivelser synes at mangle meget, for at kunne betragtes som Anviisninger, passende for Fleerheden af Farvere; og skjöndt en Deel deraf forekomme i flere Skrifter om Farvning, er det dog ofte tvivlsomt om dette er efter anstillede Pröver eller blot Udskrivning.

Med Hensyn hertil udsættes 100 Rbd. r. S.
for det Skrift, som giver en hensigtspassende Sammenstilling af det, som er angivet om Farvning med Krap og en udförlig, *paa egne Pröver grundet*, Anviisning i denne Deel af Farvekunsten. Der önskes vedlagt Pröver af Töi, farvet paa forskjellige Maader.

Color materiarum rubia tinctorum infectarum pro diversa tingendi methodo admodum est varius. A quibusdam scriptoribus præcepta dantur ope hujus pigmenti pannos laneos ita

tingendi, ut colore inducantur solito puriore et lætiore, imo etiam ad colorem coccineum proxime accedente, idque adhibita methodo communi (nam de tinctura impressoria vel etiam de rubro sic dicto Turcico hic non agitur). Complura vero horum præceptorum captui opificum haud satis adaptata sunt; pleraque etiam, quamquam in multis libris repetita, dubium relinquunt, repetitisne experimentis sint confirmata, an tantummodo ex uno auctore omnia sint deducta.

Præmium igitur proponitur centum thalerorum argenteorum, quo remunerabitur tractatus exhibens aptam expositionem præceptorum de usu rubiæ tinctorum in arte infectoria jam datorum, nec non accuratam institutionem artis rubia tingendi, propriis experimentis nixam. Specimina pannorum methodis diversis tinctorum tractatum comitentur.

2. *For det Classenske Legat.*

Anvendelsen af Been eller Knogler er i den senere Tid bleven meget udbredt i England, deels til adskillige Fabrikationer, men især som et meget kraftigt Gjödskematerial, naar de i stödt eller knuset Tilstand bringes paa Ageren. Da denne sidste Anvendelse hidtil ikke er kommen i Gang her i Landet, enten formedelst Ubekjendtskab med den rette Methode, eller og maaskee fornemmelig formedelst Mangel paa Maskine til at knuse Knoglerne, og det var meget at önske, at Danmarks Landmænd selv nyttede den store Fordeel, dette Materiale tilbyder; saa udsætter Selskabet en Præmie af 100 Rbd. r. S. for en tydelig Anviisning til Brugen af knusede Knogler til Gjödske, samt Angivelse af en beqvem ikke for kostbar Maskine til at knuse Knogler til denne Hensigt.

Usus ossium recentissimis temporibus in Britannia quam maxime invaluit, cum in quibusdam artibus chemicis, tum præ-

cipue in agris lætificandis; quem in finem contusa vel pulverata in agrum evehuntur. Cum hic ossium usus apud nos parum adhuc receptus esse videatur, vel ob ignorantiam optimæ methodi, vel etiam, et forte præcipue, ob inopiam machinæ ad ossa contundenda aptæ, vehementer autem optandum sit, ut nostri agricolæ, fructum, qui ex hac materia percipi possit, ipsi capiant, societas præmium centum thalerorum argenteorum auctori promittit, qui usum ossium in agris lætificandis optime doceat, et simul machinam indicet ad ossa comminuenda aptam, nec nimis sumtuosam.

Besvarelsen af disse Spörgsmaal kunne være affattede i det latinske, franske, engelske, tydske, svenske eller danske Sprog. Afhandlingerne betegnes ikke med Forfatterens Navn, men med et Motto, og ledsages med en forseglet Seddel, der indeholder Forfatterens Navn, Stand og Bopæl, og som bærer samme Motto. Selskabets i de danske Stater boende Medlemmer deeltage ikke i Priisæskningen. Belönningen for den fyldestgjörende Besvarelse af et af de fremsatte Spörgsmaal, for hvilken ingen anden Priis er nævnt, er Selskabets Guldmedaille, af 50 danske Ducaters Værdi.

Priisskrivterne indsendes inden Udgangen af December 1828 til Selskabets Secretair *H. C. Örsted*, Professor og Ridder af Dannebrogen samt Dannebrogsmand.

Kjöbenhavn, 1827.

Trykt i *Hartv. Frid. Popps* Bogtrykkerie.